

Щодо кліматичних та енергетичних цілей України до 2030 року

липень 2014

Ірина Ставчук

Міжнародний процес ООН щодо кліматичних цілей

В 2015 році в Парижі планується підписання нової міжнародної кліматичної угоди, що вступить в дію після 2020 року. До 15 березня усі країни мають подати до секретаріату РКЗК ООН свої довгострокові цілі по скороченню викидів ПГ. На переговорах ООН зараз точаться дискусії який перелік даних має подаватися та на який період, але скоріше за все туди увійдуть цілі країн по скороченню викидів, цілі по % ВДЕ, цілі по енергоефективності, цілі по лісах в період до 2025, 2030 та 2050 року.

В Копенгагені (2009 рік) на зустрічі РКЗК ООН країни прийняли загальну мету не допустити підняття середньої температури більше, ніж на 2°C.

П'ятий звіт МГЕЗК надає детальну інформацію щодо вуглецевого бюджету з точки зору різних шансів досягнення цілі 2°C. Так, досягнення цілі 2°C з шансами 66%, потребує скорочення глобальних викидів більш ніж на 90% протягом 2040 та 2070 років. Для збільшення шансів до 90% необхідно скоротити викиди на 70-95% від рівня 2010 року до 2050 року. **Відповідно, для втримання глобальної температури на рівні 2°C з великими шансами необхідно повністю скоротити використання викопного палива не пізніше 2050 року.**

МГЕЗК для країн Додатку 1 (індустріально розвинені країни та країни з перехідною економікою) рекомендує зобов'язання на рівні 80-95% від рівня 1990 року до 2050. Так, скорочення викидів на 90% від рівня 1990 року ставить перед Україною мету досягти **93 млн т. CO₂e до 2050 року.**

Україна, хоча і входить в групу розвинених країн, за рівнем економічного розвитку сильно відстає від інших країн групи індустріально розвинених та навіть відстає низки країн, що розвиваються. Тому РГ ПЗК також використала інший підхід оцінки цілі на 2050 рік: якщо за основу справедливого розподілу зобов'язань між різними країнами взяти простий індикатор по досягненню єдиного рівня викидів на душу населення в світі та розподілити вуглецевий бюджет, то викиди на душу населення мають становити 1-2 тони CO₂e на душу населення 2050 році¹. Припускаючи, що кількість населення в 2050 в Україні буде така сама як зараз, 45,8 млн, то **допустимий рівень викидів в 2050 буде від 46 до 90 млн тон CO₂e.** Тобто в найкращому випадку той самий показник, що і за рекомендаціями МГЕЗК.

Наразі офіційна позиція передбачає 20% скорочення ПГ від 1990 р. До 2020 року та 50% до 2050. Обидві цілі не потребують від України жодних дій по скороченню викидів, бо реальні викиди складають -58% від рівня 1990 року. Тим не менш, така позиція є неприйнятною на міжнародному рівні і Україна безуспішно вже 2 роки намагається змінити трактування правил Дохійської поправки (див. http://climategroup.org.ua/wp-content/uploads/2007/02/3_Scenario_Kioto_A5_web.pdf)

Сценарії економічного розвитку України та прогнози енергоспоживання

Через економічну кризу, військовий конфлікт та перебої у постачанні або використанні газового питання у якості політичного інструменту для тиску на Україну, наразі відсутні відносно надійні сценарії економічного розвитку. Сценарії, на яких будувалася енергетична стратегія не справдовуються. В той час, як прогнозувався високий ріст ВВП та збільшення споживання енергії, фактично протягом 2008-2012 років загальне споживання енергії скоротилося на 12%².

¹ М. Шеффер, Б. Хейр, М. Роча, Д. Рогел, Адекватность и выполнимость долгосрочного глобального лимита в 1,5°C, Киев, 2013

² Державна служба статистики України, *Енергетичний баланс України за 2012 рік.*

Сценарію низковуглецевого розвитку для України, який би надав дані технічного та економічного потенціалу різних заходів в усіх секторах економіки України, наразі немає.

Відповідно, пропозиції по цілі скорочення викидів на 2030 рік є відповідно до науково-необхідного рівня, а не на основі розрахунку викидів парникових газів відповідно до економічних сценаріїв розвитку країни.

Скорочення сукупних викидів парникових газів (включаючи ЗЗЛГ) на 25% від рівня 2011 року

На рис. 1 представлений графік з тенденціями викидів та поглинання антропогенних парникових газів в Україні протягом 1990-2011 років.

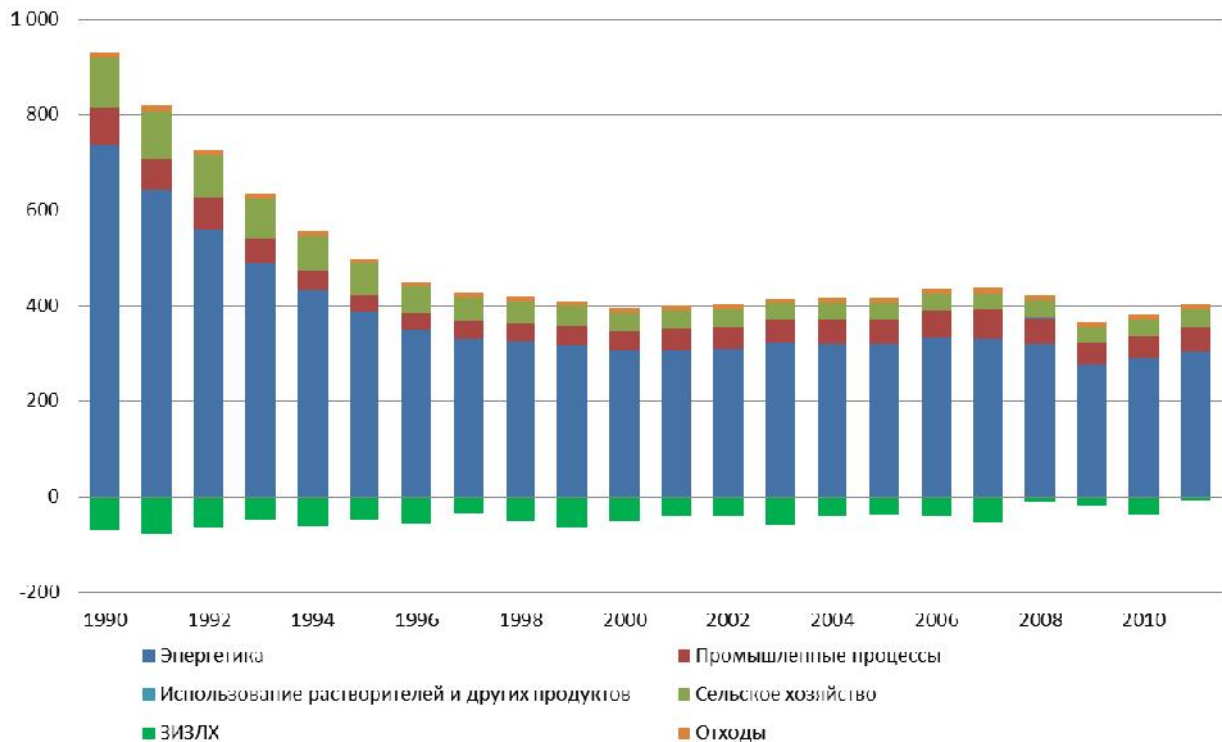

Рис. 3. Викиди і поглинання антропогенних парникових газів в Україні протягом 1990-2011 років (Джерело: Національний кадастр антропогенних викидів із джерел і абсорбція поглиначами парникових газів в Україні протягом 1991-2011 років).

Довгострокова мета, на яку Україна має орієнтуватися, виходячи з вуглецевого бюджету, складає принаймні 90% скорочення викидів від рівня 1990 року. Якщо до 2020 року Україна зможе досягти стабілізації викидів (відсутність зросту), то мета на 2030 рік має становити приблизно -68% від рівня 1990 року (наразі викиди в Україні -58% від 1990 року) або -25% від рівня 2011 року.

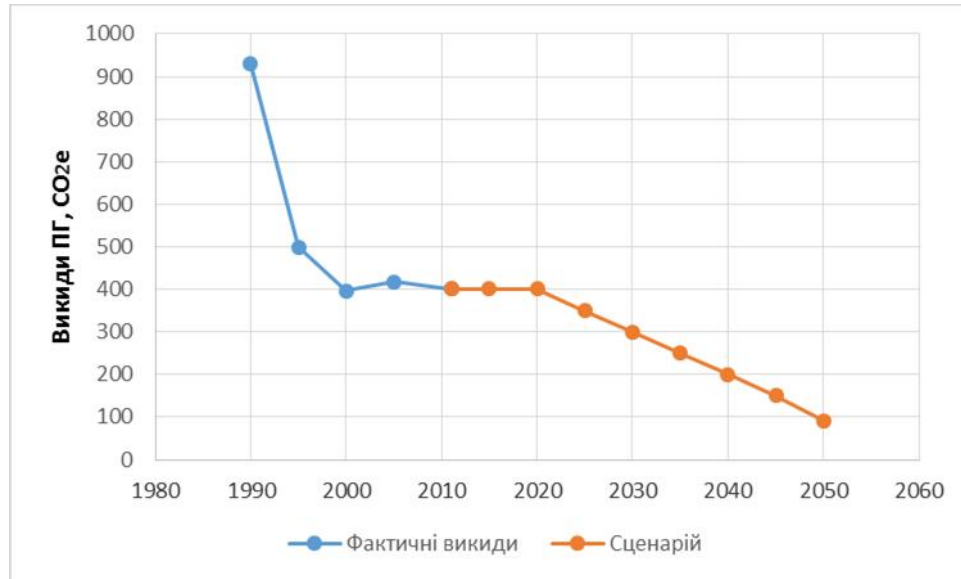

Рис 2. Умовний сценарій низьковуглецевого розвитку України до 2050 року

Плануючи довгострокові сценарії скорочення викидів варто відзначити, що затягування із запровадженням кліматоохоронних заходів призводить до того, що в майбутньому потрібно буде досягати більш високих темпів скорочень, що технічно складно та більш коштовно. Тому з економічної точки зору найвигідніше починати скорочувати викиди вже сьогодні.

Щонайменше 30% ВДЕ в 2030 році

У 2013 році частка ВДЕ в загальному енергоспоживанні складає близько **1%**. До 2020 року Україна планує збільшити частку ВДЕ у валовому кінцевому обсязі споживання енергії до **11%** порівняно до 2009 року.

У 2013 році частка ВДЕ з урахуванням великих ГЕС та ГАЕС в електроенергетиці складала **8%**. Ціль України досягнути в 2030 році **20%** ВДЕ в балансі електроенергії. Хоча наразі роль ВДЕ в загальному енергобалансі низька, темпи росту встановлених потужностей ВДЕ в Україні дуже високі: за 2010-2013 роки встановлені потужності сонячної та вітрової енергії збільшилися з 10 МВт до 1182,4 МВт, тобто приблизно в 100 разів.

Як зазначалося вище, для втримання глобальної температури на рівні 2°C з великими шансами необхідно повністю скоротити використання викопного палива не пізніше 2050 року, принаймні **сектор виробництва електроенергії має бути 100% ВДЕ**. Умовний сценарій поступового переходу на 100% ВДЕ в 2050 році на рис. 1 передбачає **в 2030 році 30% ВДЕ в енергобалансі**.

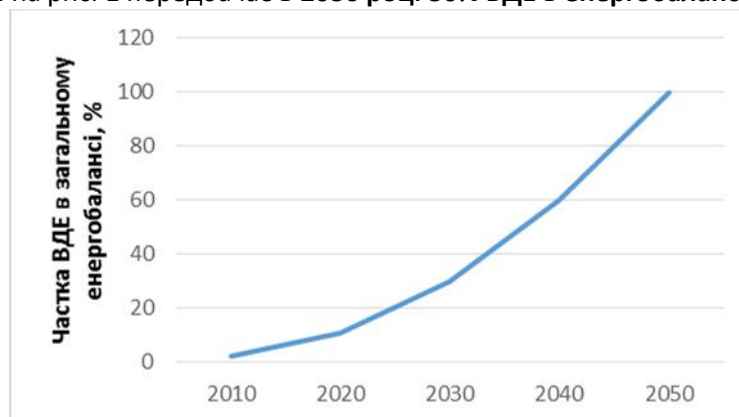

Рис. 1. Умовний сценарій переходу на 100% ВДЕ в Україні до 2050 року

Чи можна ігнорувати міжнародні кліматичні угоди або їх не підписувати?

Наразі ситуація на міжнародних переговорах ООН зі зміни клімату складається таким чином, що у найбільших країн немає достатньої політичної волі приймати радикальні заходи та зобов'язання і складається враження, що проблему клімату можна серйозно не розглядати і не брати до уваги при розробленні ключових стратегічних документів.

Такий підхід є помилковий з декількох причин:

1. Україні так чи інакше потрібно запроваджувати заходи з енергозбереження та розвитку ВДЕ для забезпечення стабільного доступу до енергоресурсів та енергонезалежності. Краще це робити разом із технічною та фінансовою підтримкою міжнародних кліматичних угод.
2. Єдиним вирішенням проблеми зміни клімату є скорочення викидів парникових газів через енергозбереження, перехід на ВДЕ та інші заходи. Рано чи пізно країни домовляться про необхідні скорочення викидів і шляхи їх розподілу серед країн. Україні не потрібно чекати коли це станеться. Чим раніше почати скорочувати викиди, тим менше ризики щодо виконання майбутніх зобов'язань. Поступова реструктуризація енергетичної галузі є економічно та технологічно доцільнішою. Якщо зараз будувати теплові електростанції, вони будуть працювати наступні 60 років, тому важливо вже сьогодні приймати вірні стратегічні рішення.
3. Наразі в світі немає санкцій до країн, що не бажають скорочувати викиди, але є низка досліджень про економічні підходи як це можна зробити. Наприклад, обкладання митом товарів, що імпортуються в залежності від обсягу викидів ПГ при їх виробництві. Таку систему намагалися запуснути для авіакомпаній, що мають рейси в Європу. В ситуації, коли країни не бажають брати добровільні зобов'язання, можуть бути прийняті примусові інструменти.
4. Шлях до Європейського Союзу України, який є лідером щодо кліматичної політики в світі. У ЄС внутрішня позиція передбачає 40% скорочення викидів від рівня 1990 року до 2030 і 80% до 2050. Це потрібно брати до уваги.